Corvin LUPU

Universitatea "Lucian Blaga" Sibiu, Facultatea de Ştiinţe Politice, Relaţii Internaţionale şi Studii Europene
"Lucian Blaga" University Sibiu, Faculty of Political Sciences, International Relations and European Studies

Aspecte privitoare la unele analize şi prognoze despre criza economică şi internaţională în anul 2009

Aspects regarding some analyses and forecasts about the international economic crisis in 2009

The triggering of the international economic crisis has lead to extremly severe economic and social evolutions. The United States of America and the United Kingdom are the most affected countries. There are presented data regarding the crisis, causes of some negative phenomena and the way they have been transmitted from one place to another. Most of the references are to the United States of America, the country where the crisis first started. Some analogies to the manner in which the Black Thursday crash of the Exchange in november 1929 are also made, as well some analogies to the role of the leading bankers to this crash. There are also presented the prognoses of the Russian analist Igor Panarin, who forsees a colapse of the United States until the end of the year 2010, prognoses which the author of the articol regards them reticently, without forgetting to draw attention on the fact that he is one of the most famous analists of international relations.

Keywords: International economic crisis, economic crisis in the U.S.A., Mugur Isărescu, Igor Panarin

Institution's address: Calea Dumbrăvii, nr. 34, Sibiu, România, tel: +40-(269) 42.21.69, fax: +40-(269) 42.21.69, e-mail: spriss@ulbsibiu.ro

Personal e-mail: *corvinlupuro@yahoo.com*

În ultima perioadă, revista „Transilvania" s-a aplecat mai puţin asupra unor probleme de mare actualitate. În general, cercetătorii amână să se pronunţe asupra evenimentelor şi fenomenelor foarte „calde". Faptul este cunoscut şi obiectiv explicabil. În acelaşi timp, revista noastră a ocolit abordările jurnalistice, pe care cititorii noştri le pot întâlni permanent în mass-media. De asemenea, în ultima vreme, ca urmare a proiectelor noastre de evaluare la nivel mondial înalt, eseurile sunt predilect îndreptate spre publicaţia noastră „Transilvania Special". În istoria revistei noastre, mai ales în primii ei 75 de ani de existenţă, au existat abordări din actualitate, mai ales în perioada interbelică.

Analiştii financiari şi politici se avântă şi în prognoze, pe care, desigur, cercetătorii le privesc cu suspiciunea generată de convingerea că prognoza nu este ştiinţă. Cu toate acestea, cercetarea oricărui eveniment trebuie să aibă un început. Adeseori, începutul îl reprezintă analizele şi investigaţiile jurnalistice.

Criza mondială actuală este de o dimensiune care, în epoca contemporană, pe timp de pace, nu a mai fost atinsă decât de cea din anii 1929-1933. Făcând această afirmaţie, nu neglijăm criza economică de supraproducţie a Lumii occidentale care s-a manifestat în anii 1980. Ea a început după a doua criză a petrolului, din anul 1973. În perioada de sfârşit a Războiului rece, în S.U.A. şi în Europa de Vest se găseau cantităţi uriaşe de produse care nu-şi găseau loc pe piaţa internaţională. Munţi de carne, brânză, pui şi alte alimente erau conservaţi la frig cu costuri energetice mari. Parcări de întinderi uriaşe, pline de maşini nevândute, noi sau folosite, erau de întâlnit pe ambele maluri ale Atlanticului. Exemplele acestea, care sunt doar partea văzută de întreaga opinie publică, ar putea continua. Înţelegerile de la Malta şi preluarea controlului economic occidental asupra centrului şi estului Europei au fost o gură de oxigen care a permis economiei americane şi vest-europene continuarea dezvoltării pentru încă două decenii. Modalitatea

de promovare a intereselor economice în aceste zone a fost aceeaşi peste tot. În cea mai mare parte, economia socialistă de stat a fost lichidată sau înstrăinată şi înlocuită cu economia aparţinând unor întreprinderi sau corporaţii occidentale, sau întreprinderi mai mici au fost preluate de către îmbogăţiţii post-comunişti autohtoni. Desigur, când vorbim despre „gura de oxigen" a Occidentului, avem în vedere şi importanţa economică uriaşă pe care o reprezintă pătrunderea economiei sale pe pieţele statelor fostei Uniuni Sovietice şi în China. În ultimii aproape 20 de ani care au trecut de la semnarea *Tratatului din Malta* (2-3 decembrie 1989), „golul" de piaţă s-a umplut, dezechilibrele financiare din S.U.A., datorate în bună parte politicii de dominaţie mondială promovată de administraţia de la Casa Albă, s-au acutizat, iar criza s-a răspândit în întreaga lume. Europa o resimte şi ea din plin, cu atât mai mult cu cât uriaşa ei economie se bazează în mare măsură pe resurse energetice şi de materie primă de pe alte continente, iar exporturile sunt dependente de pieţele din S.U.A., China, Japonia şi „tigrii" asiatici. În ceea ce mă priveşte personal, în anii 1990, în faţa studenţilor de la Politologie, am afirmat, în mod repetat, că prăbuşirea Cortinei de Fier a amânat doar pentru o vreme criza economică mondială. Faptul s-a adeverit. Cu toate că era previzibilă, chiar şi numai prin cele foarte pe scurt arătate mai sus, există experţi care consideră că această criză s-ar fi putut evita dacă guvernanţii de la Casa Albă ar fi administrat ţara echilibrat, în conformitate cu interesele economice generale, cu cumpătare, fără războaie care să îmbogăţească doar companiile clientelare în dauna majorităţii economiei americane şi fără promovarea aproape exclusivă a intereselor economice şi politice de grup. Nu excludem din acest şir de motivaţii nici acţiunile grupurilor financiare interesate în prăbuşirea Bursei şi declanşarea crizei. De altfel, o caracteristică a regimului politic actual din lumea occidentală şi cea supusă ei, pe care preşedintele în funcţie al României l-a numit „ticăloşit", este aceea că factorii politici sunt aserviţi grupurilor economice de interese. Nu a existat voinţă din partea celor care deţin frâiele puterii de a da libertate politicienilor. Campaniile electorale sunt concepute a fi foarte scumpe, mass-media este aservită banului şi, în multe (chiar foarte multe) situaţii, funcţiile se cumpără. Ca urmare, politicienii devin nişte prizonieri în mâna neagră, murdară şi lungă a cercurilor economico-financiare. Astfel, se ajunge la situaţii care catalizează criza. România este un exemplu foarte bun. S-a ajuns la un asemenea nivel al conducerii discreţionare încât legi promulgate nu se mai aplică, din simplul interes al dirijării banilor către investiţii, locul de unde se fură, uneori, până la 80% din sumele alocate, iar rezultatul acestor investiţii este, de cele mai multe ori, mult mai mic decât nivelul resurselor alocate. Aşa s-a ajuns la situaţia ca un km de autostradă să ajungă să coste sume astronomice, instituţiile bugetare să achiziţioneze, prin legea achiziţiilor publice, „ticăloşit" aplicată, produse de câteva ori mai scumpe decât preţul lor pe piaţa liberă. Calitatea foarte slabă a investiţiilor şi lucrărilor publice de reparaţii, la drumuri, în construcţii etc., face ca aceste lucrări să trebuiască a fi repetate la intervale scurte de timp, cu alţi bani. Exemplele sunt foarte numeroase şi pot constitui ele însele subiect de analiză. Cert este că aceste situaţii agravează mult criza şi o dirijează spre profunzimea societăţii din România şi din întregul areal occidental. Traseul corupţiei pornită de la mediul de afaceri către politicieni a cuprins repede administraţia, justiţia şi sistemele naţionale de Apărare, Securitate şi Ordine publică. În condiţiile nereformării sistemului, există numeroase premise ale prelungirii crizei pentru o perioadă lungă. Acest fapt reprezintă pentru mulţi analişti convingerea că întâietatea mondială va fi preluată de state din Asia, chiar dacă marile puteri de acolo se confruntă şi ele cu crize de mai multe feluri. Când am spus Asia, m-am referit inclusiv la Federaţia Rusă, o ţară mult mai mult asiatică decât europeană, nu numai din punct de vedere al mentalităţilor, dar şi al faptului că principalele ei resurse naturale, baze militare, suprafaţă a ţării şi întreprinderi ale complexului militaro-industrial şi spaţial se află la est de Urali.

În anul 2008, ca şi în 1929, criza a început din S.U.A., respectiv din capitala bancară şi bursieră a ţării, New York. În S.U.A., ea a debutat ca o criză de supra-consum, rezultat al politicii hazardate a neoconservatorilor, avându-l ca piesă avansată, la vedere, pe preşedintele George W. Bush. Ne referim la faptul că statul american a cheltuit mult mai mult decât bugetul anual, urcând mereu datoria guvernului la bănci, epuizând lichidităţile şi promovând o legislaţie bancară care a permis cetăţenilor americani împrumuturi foarte mari la bănci, în credite întinse pe multe zeci de ani şi cu sume pe care nivelul de salarizare al debitorilor nu l-a justificat. Aceste împrumuturi au fost însoţite de diverse manevre financiare aducătoare de profituri imediate pentru aparatul bancar, dar păguboase pentru sistem în ansamblul său. Datoria externă a ţării a crescut precum o avalanşă, chiar dacă la începutul anilor '80 nu existau datorii. În anul 1998, datoriile treceau de 2.000 de miliarde. Astăzi, datoriile depăşesc 11.000 de miliarde. În paralel,

deficitul bugetar al ţărilor aflate în criză creşte necontrolat. În Statele Unite acest deficit este prognozat să atingă 1.000 de miliarde $ în 2009, ceea ce în termeni relativi este mai puţin decât cele 118 miliarde de lire sterline în Marea Britanie, respectiv 8% din PIB, un procent demn de orice republică bananieră. Aceasta este realmente o piramidă care nu poate decât să se prăbuşească. Ca urmare, dolarul nu mai este în siguranţă. Epoca de glorie a dolarului, din perioada anilor de după al doilea război mondial, a trecut demult. Atunci, după prăbuşirea celorlalte valute în cursul războiului, moneda americană rămăsese singura importantă din lume. Federal Reserve, singurul emitent de dolari, vărsa din greu dolari fără acoperire pe piaţa mondială, sarcina inflaţionistă fiind preluată de întregul Glob, care folosea dolarul şi se resimţea nesemnificativ pe piaţa financiară americană[1]. Astăzi, eventualele emisiuni de dolari fără acoperire lovesc în cea mai mare măsură sistemul financiar american şi soluţia nu mai este de folos.

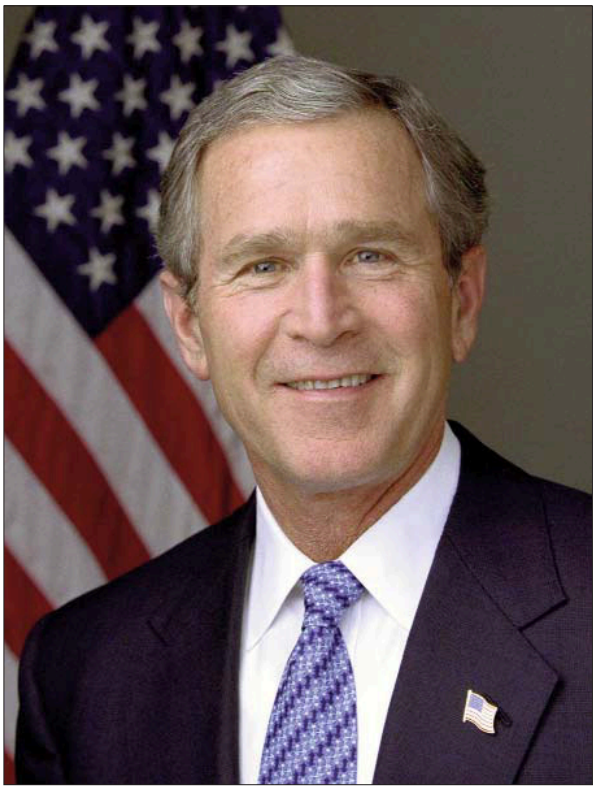
Intrarea economiei S.U.A. în criză, începută prin prăbuşirea bursei din New York, cea mai mare din lume, a condus la falimente numeroase şi la un şomaj ajuns la 12 milioane de oameni, în luna februarie 2009, aflat încă în creştere şi, de asemenea, la scăderea drastică a importurilor, în mare parte de pe piaţa europeană. Criza se manifestă cu cea mai mare violenţă în statele cu bursă puternică, în special S.U.A. şi Marea Britanie. De altfel, s-a şi născut butada: „bursă mare, criză mare; bursă mică, criză mică". În Europa, fenomenul s-a transmis sub forma unei crize de supraproducţie. Fiecare zi care trece aduce alte veşti rele despre economia globală: concedieri, falimente, reduceri de activitate. Anul 2009 este prognozat a fi cel mai prost din punct de vedere al creşterii economice de după cel de-al doilea război mondial încoace: produsul global va spori, potrivit Fondului Monetar Internaţional, doar cu 0,2% şi, dat fiind că populaţia planetei creşte anual cu un procent mai mare, acest lucru echivalează cu o recesiune mondială. Peste 50 de milioane de oameni îşi vor pierde în 2009 locul de muncă la nivel planetar şi 200 de milioane vor trăi în sărăcie absolută. Cea mai profundă recesiune o va cunoaşte Marea Britanie, unde PIB-ul va scădea cu 2,8%, potrivit FMI, şi în general ţările dezvoltate vor fi cele mai afectate de criză. Pe fondul acestei situaţii estimate, statele nu au pierdut nici o clipă şi au trecut la acţiune, cheltuind sume uriaşe pentru atenuarea efectelor recesiunii. Statele au preluat datorii nerecuperabile ale unor bănci, au ridicat limita de garantare a depozitelor bancare ale persoanelor fizice, au oferit credite cu dobândă redusă unor companii, mai ales din industria automobilului, au redus ratele dobânzilor în unele cazuri până aproape de zero, au redus impozite etc. Cuvântul de ordine a devenit evitarea cu orice preţ a depresiei economice de modelul anilor 1929-1933. Acest intervenţionism economic de stat este fără precedent în ultimii 30 de ani, care au fost dominaţi de politica *laissez-faire*, iniţiată de fostul premier britanic Margaret Thatcher şi de către fostul preşedinte american Ronald Reagan. Guverne precum cel american şi britanic, dar nu numai ele, au devenit proprietari (uneori cu 100%) ai unor mari companii de asigurări sau bănci ca AIG, Northern Rock, Bradford & Bingley, HBOS, Lloyds TSB, Anglo Irish Bank, Commerzbank, Fortis Bank, etc. De data aceasta naţionalizarea nu a avut un caracter ideologic. Un preşedinte ca George W. Bush, sau alţii de modelul său, nu ar fi putut niciodată să ia asemenea măsuri cu inima uşoară. Acestea au fost tranzacţii prin care statul salva băncile respective de la faliment, cu toate consecinţele ce ar fi derivat din aceste falimente, în schimbul unui pachet de acţiuni, cel mai adesea majoritar. Alte sute de miliarde s-au dus pe pachete de stimulare a economiei: guvernul britanic a redus TVA pe 2009 de la 17,5% la 15%, Congresul Statelor Unite se pregăteşte să adopte un pachet de aproape de 1.000 de miliarde $, de reduceri de impozite simultan cu angajarea unor cheltuieli publice majorate.

Margaret Thatcher, fostul premier britanic, care, alături de Ronald Reagan, a iniţiat politica *laissez-faire*

Preşedintele S.U.A., Ronald Reagan, a împroprietărit statul cu mari bănci şi companii de asigurări, salvându-le de la faliment

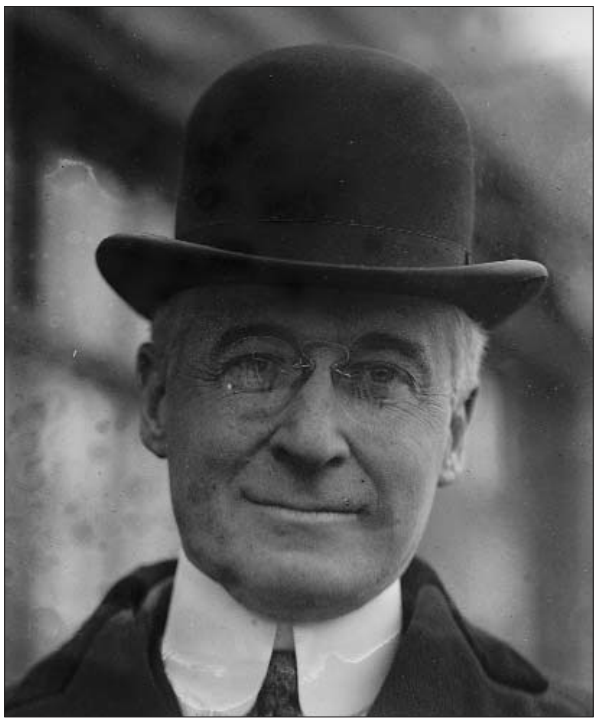
Preşedintele George W. Bush, a cărui politică a catalizat actuala criză

Există numeroase discuţii privitoare la faptul că au fost cercuri mondiale de vârf interesate de prăbuşirea Bursei din New York, afirmându-se chiar că aceasta ar fi fost intenţionat prăbuşită. Desigur, noi nu ne putem pronunţa asupra acestor afirmaţii care circulă în mass-media. Ipoteza este încă greu de analizat. Cert este că astăzi se ştiu multe despre felul în care s-a prăbuşit Bursa din New York în anul 1929. Prin *Legea Rezervei Federale* din anul 1919, câţiva mari bancheri de pe Wall Street au preluat controlul asupra finanţelor guvernului S.U.A. După crahul din noiembrie 1929, Louis McFadden, preşedintele Comitetului pentru Bănci al Camerei Reprezentanţilor din Congresul S.U.A., a declarat: „Nu a fost nimic întâmplător. A fost un eveniment foarte bine urzit... Bancherii internaţionali au căutat să creeze o atmosferă de disperare, astfel încât ei să iasă la suprafaţă drept adevăraţii noştri conducători.”[2] Despre crahul de pe Wall Street, ginerele preşedintelui Francis Delano Roosevelt, Curtis Dall, a declarat că a fost regizat de bancherii internaţionali, care au iniţiat o jefuire a clienţilor, bazându-se pe subitul deficit al împrumuturilor pe termen scurt la Bursa din New York. A fost o acţiune deliberată. Marele bancher Paul Warburg, creatorul sistemului Federal Reserve, a dat un avertisment cu opt luni înaintea prăbuşirii bursei,

Bancherul Paul Warburg, creatorul sistemului Federal Reserve, a semnalat cu opt luni înainte că va fi provocată prăbuşirea Bursei din New York (1929)

în sensul că acest eveniment va fi provocat. Cei mai mari bancheri internaţionali, John D. Rockefeller, Bernard Baruch, Joseph P. Kennedy şi alţii şi-au lichidat toate afacerile la Bursă şi şi-au protejat celelalte operaţiuni. Ei au ieşit mai puternici din criză[3].

Bancherul Bernard Baruch

Privitor la soluţiile de ieşire din criza economică mondială, la sfârşitul lunii ianuarie 2009 a avut loc Forumul Economic Mondial de la Davos. Cu acest prilej, Gordon Brown a declarat că statele nu trebuie să recurgă la protecţionism pentru a-şi scoate economiile din criza economică mondială. Brown a adăugat că, „(...) dacă nu luăm măsuri rapide, acest mercantilism financiar, care determină băncile străine să se retragă în ţara de proveniență, va genera o nouă formă de protecţionism. Într-adevăr, o deglobalizare va conduce la o reducere a activităţii comerciale şi a tranzacţiilor transfrontaliere, care vor avea ca efect reluarea protecţionismului". Riscul protecţionismului s-a dovedit a fi principala temă a discuţiei din cadrul Forumului Economic Mondial de la Davos.

Cu acelaşi prilej, Jean-Claude Trichet, preşedintele Băncii Centrale Europene, a declarat că există posibilitatea ca instituţia pe care o conduce să câştige responsabilităţi de supraveghere financiară[4]. Preşedintele Băncii Europene consideră că viitorul sistem financiar ar trebui să fie mai transparent, atât în ceea ce priveşte instituţiile financiare, pieţele, cât şi produsele financiare. Trichet a apreciat măsurile adoptate de guvernele şi diferitele bănci centrale pentru a face faţă "unei situaţii excepţionale", dar a subliniat că, pentru a restaura încrederea, este nevoie să privească pe termen lung. El a criticat faptul că, în ultimii ani, sistemul financiar a avut o orientare foarte puternică spre obţinerea de profit pe termen scurt.

Angela Merkel a propus crearea unui Consiliu Economic al Naţiunilor Unite, după modelul Consiliului de Securitate al O.N.U., în cadrul unei carte asupra noii ordini economice mondiale. Merkel a estimat că G-20 ar fi un forum potrivit pentru discutarea unei astfel de carte, care ar aduce, în opinia sa, mai ales reglementarea pieţelor, liberalizarea comerţului şi chiar protecţia mediului. „G-8 nu este suficient. G-20 este un bun format. Limitat în prezent la miniştrii de finanţe, el s-ar putea reuni la nivelul şefilor de stat", a declarat cancelarul german. O reuniune a G-20 privind sistemul financiar internaţional este prevăzută pentru 2 aprilie 2009 la Londra. Tema s-a găsit şi pe agenda U.E., preşedintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, a efectuat o vizită la Moscova unde a discutat cu primul ministru, Vladimir Putin, pe tema crizei economice mondiale şi a pregătirii summit-ului G-20 din aprilie 2009.

Preşedintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso

Angela Merkel, cancelarul Germaniei, care a propus crearea G-20

Vladimir Putin, artizan al ultimului deceniu de dezvoltare continuă a Rusiei şi de relativă stabilitate pe timp de criză

Ca totdeauna în situaţiile de criză, beneficiarii sunt cei care deţin lichidităţile şi care împrumută statele aflate în recesiune. Fondul Monetar Internaţional este angajat într-o campanie de oferte de împrumuturi, în condiţii diferite, conforme numeroaselor interese din jurul său. Actualmente este în curs de finalizare un împrumut în valoare de 100 de miliarde $ pentru Japonia. În acelaşi timp, FMI analizează emiterea de obligaţiuni, pentru prima dată în istoria sa, ca parte a eforturilor de a-şi dubla resursele financiare de care dispune. Către sfârşitul anului 2008, fostul preşedinte al S.U.A. estima că economia ţării are nevoie de o „injecţie" de 700 de miliarde $, iar preşedintele ales vorbea de nevoia de 1.200 de miliarde $. Ulterior, la nivelul lunii ianuarie 2009, unii analişti financiari vorbeau de nevoia a 2.000 de miliarde $, iar în martie 2009, Casa Albă s-a decis să pregătească un pachet de 3.000 miliarde $ pentru stabilizarea crizei. Nu este însă garantat că aceste cheltuieli uriaşe vor avea efectul scontat. Ele vor îndatora ţările dezvoltate, ca şi pe unele state slab sau mediu dezvoltate, pe zeci de ani de acum încolo. Stagnarea economică din Japonia ultimilor 20 de ani arată că acest model are un revers dureros. Totodată, alegătorii din aceste ţări ştiu că mai devreme sau ceva mai târziu va veni şi nota de plată: impozite mai mari, reduceri de cheltuieli bugetare şi, implicit, noi scăderi ale nivelului de trai.

Efectele crizei economice mondiale au condus la unele măsuri protecţioniste care nu sunt în conformitate cu principiile economice internaţionale, cu legislaţia internaţională şi cu majoritatea acordurilor bilaterale. La începutul acestui an, o comisie a Camerei Reprezentanţilor a avizat un proiect de lege care condiţionează semnarea contractelor cu instituţiile publice de folosirea de către contractori, în exclusivitate, a oţelului produs în Statele Unite. Preşedintele Barack Obama însuşi a făcut declaraţii protecţioniste în timpul campaniei electorale, de care estimăm că se va feri în viitor, în favoarea unei atitudini mult mai prudente, necesară evitării unei riposte prompte din partea partenerilor comerciali ai Statelor Unite. „Joburi pentru americani în S.U.A., nu pentru chinezi în China", e lozinca protecţioniştilor americani. Problema e că S.U.A. nu pot produce bunurile pentru consumatorii americani la fel de ieftin cum o face China. Iar China, pe deasupra, mai şi finanţează, împreună cu Japonia, aproximativ jumătate din uriaşul deficit bugetar american. Aşa încât Statele Unite sunt dependente de China, după cum şi China şi Japonia sunt dependente de Statele Unite, iar un puseu de protecţionism ar putea avea efecte devastatoare. Congresul actual al Statelor Unite, controlat de Partidul Democrat, este considerat deja cel mai protecţionist de la sfârşitul marii depresii din 1933 încoace. Nu trebuie uitat nici că protecţionismul anilor '30 ai secolului trecut a avut un rol important în favorizarea declanşării celui de-al doilea război mondial. Statul nu poate fi un panaceu universal în actuala recesiune şi majoritatea analiştilor avertizează că trebuie să ne aşteptăm la un an extrem de greu, iar după aceea să ne obişnuim

cu gândul că vom trăi mai prost, plătind mai multe impozite, beneficiind de cheltuieli publice mai reduse, muncind mai mult, pe salarii poate mai mici, ieşind la pensie mai târziu, cu pensii mai mici. Statul poate oferi doar soluţii pe termen scurt, dar pe termen lung doar piaţa, cu inerentele ei imperfecţiuni cauzate de natura umană, dominată după cum s-a văzut în ultimii ani de lăcomie şi uneori de-a dreptul de prostie (vezi afacerile de tip piramidal, care continuă, inclusiv în S.U.A.), poate asigura un echilibru între cerere şi ofertă. Statul poate crea mecanisme suplimentare de reglementare, care în ziua de azi presupun cooperare internaţională, dar orice implicare mai profundă nu poate aduce, după cum a arătat istoria, decât la o reducere a libertăţii cetăţenilor şi, în ultimă instanţă, chiar a prosperităţii lor. Din acest punct de vedere, constatăm însă o importantă modificare a liniei adoptate de conducătorii destinelor Lumii occidentale. În perioada Războiului rece, când obiectivul politic fundamental era înfrângerea comunismului şi preluarea controlului de toate felurile asupra fostei zone de influenţă a U.R.S.S., preocuparea a fost de creştere continuă a nivelului de trai al popoarelor occidentale. Numai aşa putea fi învinsă „hidra comunistă", „Imperiul Răului" etc. În momentul în care comunismul a fost înlăturat, a dispărut instantaneu interesul pentru menţinerea ridicată a nivelului de trai al popoarelor. Paradoxal, dar de necontestat, este faptul că existenţa regimurilor comuniste în lume a menţinut ridicat şi în creştere cvasi-continuă nivelul de trai al Lumii occidentale. Când popoarele occidentale s-au bucurat de victoria împotriva comunismului, nu ştiau că se bucură pentru un viitor din ce în ce mai puţin prosper pentru ele.

Există numeroase analize[5] care anticipează că, în cazul unor previzibile insuccese ale G-20 de la Londra, această criză va transforma G-8 şi parteneriatul transatlantic în G-2 şi parteneriat transpacific. Analizând politicile protecţioniste, japonezii le-au definit ca şi componente ale unui proces de *glocalizare*. Există analişti, inclusiv prestigioşi cercetători din Rusia, care apreciază că globalizarea, în direcţia în care evolua ea după *Tratatul din Malta*, respectiv de „americanizare", este un proces încheiat definitiv. În pragul summitului G-20, la 30 martie 2009, Jean-Claude Trichet a prognozat că pe întregul parcurs al anului 2009 va avea loc o scădere a producţiei mondiale, inclusiv a celei din zona euro.

În ceea ce priveşte România, poziţia faţă de criză se menţine una optimistă, din punctul de vedere al Băncii Naţionale, cea mai serioasă şi credibilă

Jean-Claude Trichet,
preşedintele Băncii Centrale Europene

instituţie publică a României, după opinia noastră. „Dacă mai spune cineva că este criză de lichidităţi, vă rog să nu credeţi", a spus guvernatorul general al B.N.R., Mugur Isărescu. „România se află în pericolul ca, atunci când se vor resimţi asupra sa efectele crizei economice, să fie deja obosită. Pericolul pentru România este că, bătându-ne pe ţinte mai mult sau mai puţin îndepărtate de problematică, să uităm caracteristicile şi efectele crizei financiare asupra României. Putem să ne simţim obosiţi când se vor resimţi efectele crizei mondiale. Acesta este un pericol real. În ultimele şase luni, România a fost aşezată peste tot, în cele mai diverse grupări de ţări, în rapoartele care au fost făcute publice. Prima comparaţie ce m-a şocat, încă din vară, a fost cea între România şi Islanda. Era o comparaţie forţată, legată de deficitul de cont curent", a mai spus guvernatorul.[6] Cu acelaşi prilej Mugur Isărescu a făcut precizări extrem de importante şi necesare în primul rând politicienilor români, care politicieni au convins opinia publică şi specialiştii, interni şi internaţionali, că sunt simpli amatori. Astfel, guvernatorul general a vorbit despre încercările unor forţe financiare internaţionale de a determina deprecierea leului. Aceste forţe urmăreau o ţintă de curs de 4,5-4,7 lei/euro. „Vă garantez că nu era 4,2 lei/euro. Se

dorea 4,5 - 4,7 lei/euro şi mai sus. În momentul în care scapi frâele, nu mai ai ce să faci. B.N.R. a intervenit, nu pentru că apără un nivel de curs, ci pentru încrederea în moneda naţională." Încercarea de depreciere din toamna anului trecut a venit, într-adevăr, pe fondul unei datorii private înalte, pe termen scurt, dar pe care o punem, în mare parte, pe seama luptei pentru cota de piaţă dusă până atunci tot de băncile comerciale. Cea mai mare parte a datoriei externe a venit pe fondul bătăliei pentru cota de piaţă a băncilor. Leul este elementul esenţial al încrederii în activitatea economică din România. Cu prilejul seminarului amintit mai sus, s-a desprins cu claritate ideea că jucători străini de pe piaţa financiară şi-au prelungit poziţiile *futures* pe evoluţia cursului pe lei, generând criza de lichidităţi. Rezervele României nu sunt suficiente, pentru că nu se mai raportează la importuri, ci la datoria comercială pe termen scurt, creată în mare parte de băncile comerciale în lupta pentru obţinerea unei cote de piaţă. De altfel, încă din noiembrie 2008, cu ocazia unei reuniuni de analiză la care au participat preşedintele României, primul ministru, guvernatorul general al B.N.R. şi şefii principalelor partide parlamentare, cu toţii au regretat privatizarea Băncii Comerciale a României, care, prin rezervele şi forţa ei, ar fi fost de mare utilitate în această perioadă de eforturi de ieşire din criza internaţională. Totuşi, s-a insistat pe faptul că, în prezent, nu există lipsă de lichiditate pe piaţă, ci aceasta are mai mult o conotaţie mediatică, în condiţiile în care băncile care în toamna anului 2008 afirmau că este criză de lei, susţin acum că există chiar un exces de lichiditate! De altfel, din surse provenind de la cele două partide de guvernământ, a răzbătut dincolo de „cercul strâmt" informaţia că a existat interesul de a se induce opiniei publice din România imaginea unei crize financiare mai dezastruoase decât în realitate, din interese legate de dirijarea majoritară a bugetului ţării în zona investiţiilor şi de acolo în buzunarele clientelei economice, partenera guvernanţilor şi cea care a finanţat campaniile electorale. Cu deosebire primul ministru Boc şi anturajul său au întreţinut această adevărată psihoză a lipsei de bani lichizi. Dirijarea bugetului către investiţii a fost mereu apreciată ca fiind benefică pentru economie. Există însă şi opinia potrivit căreia, dacă s-ar fi pus în aplicare legile privitoare la creşterile de venituri pentru pensionari şi profesori, ca şi pentru celelalte proiecte de măriri salariale, aceşti bani ar fi contribuit cel puţin la fel de mult la bunul mers al economiei, doar că din salarii nu profită decât beneficiarii lor şi economia care îi absoarbe. Mediul politic nu are partea sa din salariile cetăţenilor.

Ministrul austriac de finanţe, Josef Pröll, se opune intervenţiei pentru salvarea băncilor din statele est-europene

În rapoartele ce au fost făcute publice, România a fost aşezată peste tot, în cele mai diverse grupări de ţări. Prezintă interes şi adâncirea dimensiunii mediatice a crizei economice şi financiare, inclusiv în relaţia cu România. Criza economică a făcut ca unele state să aibă reacţii mai puţin prieteneşti faţă de membri U.E. proveniţi din fostul C.A.E.R. Astfel, un raport oficial al Danemarcei care afirma că toată Europa de Est este sub nivelul minim acceptabil pentru Europa a fost reanalizat şi redifuzat. Aceeaşi situaţie a fost proiectată în Austria, chiar de la nivel guvernamental. Presa de la Viena anunţa că unele state est-europene, precum România, ar putea contribui la falimentul Austriei. Declaraţia este de un cinism colosal, în condiţiile în care Austria a primit, prin jocul politic european care a pus presiune pe guvernul Adrian Năstase, Banca Comercială, Petrom şi alte companii româneşti puternice. Se afirma că aceste state est-europene, prea mândre de performanţele lor economice din ultimii ani, sunt prea sigure că actuala criză financiară le va ocoli. Tocmai de aceea, planul de protejare a băncilor elaborat de austrieci este privit cu dezinteres, suspiciune şi reticenţă, fapt care ar putea duce la un dezastru. Ministrul austriac de finanţe, Josef Pröll, a vizitat România, Croaţia, Bulgaria şi Ucraina. Concluziile emise în urma turneului au fost amplu comentate în presă, considerându-se că, dacă ţara va interveni pentru salvarea băncilor din est, bugetul intern va fi suprasolicitat, iar Austria va ajunge la faliment.

Analiştii austrieci consideră că România reprezintă chiar o zonă problematică de top, din cauza deficitului mare de cont curent şi a gradului crescut de îndatorare a populaţiei, în special la creditele în euro. Pe scurt, acestea sunt două mostre ale dimensiunii mediatice a crizei în U.E.

Ţările central şi est-europene şi-au transmis reciproc mesaje de solidaritate în faţa soluţiilor naţionale protecţioniste de ieşire din criză promovate de statele occidentale. În scopul menţinerii unităţii europene de acţiune împotriva efectelor crizei economice internaţionale, cele nouă state care au aderat la U.E. după anul 2004 şi-au oferit serviciile către Comisia Europeană, în scopul sprijinirii luptei împotriva protecţionismului.

Mugur Isărescu, guvernatorul general al B.N.R. De competenţa şi seriozitatea sa şi a echipei pe care o conduce se leagă multe dintre speranţele României pe parcursul prezentei crize economice mondiale

În încheierea intervenţiei sale la simpozionul *Influenţa crizei internaţionale asupra economiei româneşti*, de la începutul lunii martie 2009, guvernatorul general Mugur Isărescu a declarat: „Uitându-mă la poziţiile valutare, am văzut din nou lungiri de poziţii. Rog media, dacă cineva mai spune că este lipsă de lichiditate, să nu-l creadă." Previziunile bazate pe buna cunoaştere a situaţiei de către guvernatorul general al B.N.R. sunt confirmate de concluziile membrilor Comitetului Naţional pentru Stabilitate Financiară (C.N.S.F.), care au analizat impactul crizei internaţionale asupra instituţiilor, pieţelor şi infrastructurii financiare, precum şi asupra economiei reale din România şi au concluzionat că „impactul crizei financiare globale asupra sistemului financiar românesc este relativ limitat".

Evoluţiile de până în prezent ale crizei au cristalizat concluzia că economia speculativă nu mai are viitor. În acest context, în actuala criză internaţională, speranţele românilor sunt mult legate de competenţa şi seriozitatea echipei de la conducerea Băncii Naţionale a României. Cât despre politicienii din puterea actuală, opinia publică le aşteaptă prestaţia. Primele semne sunt rău prevestitoare.

Preşedintele Barack Obama a propus soluţii protecţioniste de ieşire a S.U.A. din criza economică. „Joburi pentru americani în S.U.A., nu pentru chinezi în China" a devenit lozinca protecţioniştilor americani

Pe plan internaţional, abundă analizele de tot felul, inclusiv cele privitoare la impactul crizei economice asupra sistemului politic internaţional. Unul dintre cei mai cunoscuţi analişti de relaţii internaţionale din Federaţia Rusă este Igor Panarin, decanul şcolii pentru viitorii diplomaţi a

Ministerului rus de Externe. Igor Panarin a fost purtător de cuvânt al Agenţiei spaţiale federale a Rusiei şi analist al KGB. Este un invitat permanent al televiziunilor de stat din Rusia, care îl tratează ca pe un adevărat *guru*. El a prognozat că S.U.A. vor intra în colaps până la sfârşitul anului 2010, când întâietatea va fi preluată de Rusia şi China, care vor deveni coloana vertebrală a Noii Ordini Mondiale. Panarin anticipează că preşedintele Barack Obama va introduce Legea marţială în cursul anului 2009, iar până în 2011, S.U.A. se vor desprinde în şase state: coasta Pacificului (unde există o populaţie chineză numeroasă), Sudul (unde trăiesc foarte mulţi hispanici), Texas (unde creşte influenţa mişcărilor de independenţă), coasta Atlanticului (care are o mentalitate distinctă faţă de restul ţării), cinci dintre statele centrale (cu o importantă populaţie americană indigenă) şi statele din nord (unde există o puternică influenţă din Canada). Panarin a sugerat că Rusia ar putea să ceară înapoi Alaska, pe care ţarii au dat-o Statelor Unite doar în chirie[7]. Panarin argumentează cu faptul că America se confruntă cu un declin moral, iar stresul psihologic este evident din schimburile de focuri tot mai dese în şcoli, numărul mare de oameni aflaţi în puşcării şi din ponderea tot mai mare a homosexualilor.

Pe această linie, a degradării morale a societăţii americane, presa internaţională abundă în comentarii legate de abuzurile colosale săvârşite în închisorile americane, care le-au întrecut pe cele din al doilea război mondial. După instalarea noii administraţii de la Washington, la începutul lunii februarie 2009, Comisia Europeană a cerut noi lămuriri din partea unor state suspectate de complicitate cu CIA la torturarea unor deţinuţi şi anchetarea lor în locuri ilegale de detenţie din aceste state. Statele europene chestionate, inclusiv România, nu recunosc complicitatea cu CIA în torturarea deţinuţilor şi transferarea lor din ţară în ţară. La Bucureşti, câteva persoane sunt suspectate de U.E. că ar cunoaşte această problemă: preşedinţii Ion Iliescu şi Traian Băsescu, fostul ministru Ioan Mircea Paşcu, precum şi generalii Eugen Bădălan şi Sergiu Medar. U.E. a repetat criticile severe ale sistemului penitenciar din timpul administraţiei Bush. Problema urmează a fi analizată de deputaţii din Parlamentul Uniunii Europene şi, foarte probabil, se va adopta şi o rezoluţie.

De asemenea, noua administraţie de la Washington investighează cum s-au cheltuit în Irak 125 de miliarde de dolari alocaţi de Statele Unite pentru reconstrucţia ţării, după îndepărtarea lui Saddam Hussein, scrie cotidianul britanic *The Independent*. Frauda ar putea depşi 50 de miliarde de dolari, potrivit inspectoratului american pentru reconstrucţia Irakului. Ar putea fi cea mai mare fraudă din istoria Statelor Unite, după cazul preşedintelui NASDAQ, Bernard Madoff, cu celebra sa schemă Ponzi, un sistem piramidal, de tip „Caritas", în care Madoff a fraudat statul american cu aproximativ 50 de miliarde de dolari. „Cred că adevăratul furt în Irak aparţine oficialilor americani şi intermediarilor, nu oamenilor din mahalalele Bagdadului", a declarat pentru publicaţia britanică amintită un afacerist din S.U.A., aflat în Bagdad. Autorităţile irakiene sunt de aceeaşi părere. Cotidianul britanic scrie că nu e clar nici modul în care s-a cheltuit bugetul Ministerului Apărării din Irak, în perioada 2004-2005. 1,3 miliarde de dolari au fost folosiţi pentru achiziţionarea unor elicoptere militare ruseşti, vechi de 28 de ani, şi a unor vehicule blindate numai pe hârtie! Banii s-au sustras. *The Independent* susţine ca vinovaţi ar fi oficialii irakieni din ministerul de Război, dar şi că trimişii americani în teritoriu deţineau controlul ministerului şi bugetului acestuia, iar la mijloc ar fi existat complicităţi evidente.

Igor Panarin, decanul şcolii pentru viitorii diplomaţi a Ministerului rus de Externe, unul dintre cei mai valoroşi analişti ai K.G.B.

În termeni economici, dovezile care arată că dominaţia americană asupra pieţelor globale a

încetat sunt căderea indicilor bursieri, declinul produsului intern brut şi intervenţia statului pentru salvarea giganţilor bancari (ex: Citigroup) şi a marilor corporaţii. „*Am fost în S.U.A. de curând şi lucrurile sunt departe de a fi bune. Avem în faţă colapsul visului american*", susţine analistul rus, pe site-ul citat mai sus. Panarin a insistat asupra faptului că nu îşi doreşte prăbuşirea S.U.A., dar crede că Rusia şi China vor reuşi să scape cu bine din actuala criză economică. În opinia sa, cele două naţiuni ar trebui să acţioneze împreună, propunând chiar crearea unei noi monede care să înlocuiască dolarul.

Întrebat cum comentează teoriile lui Panarin, Ministerul rus de Externe a precizat că toate întrebările presei trebuie trimise în scris şi vor primi răspuns punctual. Panarin a fost întrebat ce prevede pentru Rusia, care se confruntă cu cea mai gravă criză economică din ultimii zece ani. El a răspuns că nu va avea loc un colaps al Rusiei. Revenind la situaţia din S.U.A., profesorul Igor Panarin a arătat că nemulţumirile cresc, iar momentul agravării crizei a fost doar amânat de alegeri şi de speranţa că Barack Obama va face miracole. Înspre primăvară însă, se va vedea că nu există minuni. Primele sale declaraţii pe marginea prăbuşirii economiei S.U.A. au fost făcute în urmă cu 10 ani, în timpul unei conferinţe în Australia, susţine ziarul Izvestia. Iată câteva dintre cele mai importante declaraţii făcute de politologul rus, în argumentarea celor afirmate mai sus. Dolarul nu este în siguranţă. Datoria externă a S.U.A. a crescut precum o avalanşă, aşa cum am arătat mai sus. În anul 2006, Canada, Mexic şi S.U.A. au ajuns la o înţelegere privind apariţia unei noi monede unice în regiune. Aceasta ar putea sugera pregătiri pentru înlocuirea dolarului. Hârtiile de 100 de dolari care au inundat lumea ar putea fi pur şi simplu oprite din circulaţie sub pretextul că teroriştii le falsifică şi că de aceea trebuie înlocuite. Economia americană deja se prăbuşeşte. Din cauza crizei financiare, trei dintre cele cinci bănci, cele mai mari şi mai vechi de pe Wall Street, au încetat să existe, iar două dintre ele se află la limita supravieţuirii. S.U.A. nu vor mai fi autoritatea de reglementare la nivel mondial. Două ţări ar putea să-şi asume acest rol: China, cu rezervele sale imense, şi Rusia, care ar putea juca acest rol în zona Eurasia. Aşa cum am mai arătat, Panarin este de părere că Statele Unite se vor destrăma dintr-o serie de motive. În primul rând, problemele financiare se vor agrava. Milioane de oameni şi-au pierdut economiile. Preţurile şi şomajul sunt în creştere. General Motors şi Ford sunt în pragul falimentului, menţinute „în viaţă" de sumele uriaşe alocate de la bugetul central de stat, iar aceasta înseamnă că oraşe întregi vor rămâne fără locuri de muncă. S.U.A. se confruntă cu o scenă politică vulnerabilă, resimţind lipsa unor legi aplicabile la nivel naţional şi se confruntă cu disensiuni între elite.

Ca cercetător, nu pot decât să fiu rezervat faţă de prognoza lui Igor Panarin, fără a neglija însă faptul că el este unul dintre cei mai valoroşi analişti activi ai relaţiilor internaţionale, fără să mai vorbim de faptul că accesul său la informaţii de mare calitate este nerestricţionat.

Bibliografie

Alexe, Vladimir, *România secretă/Secret Romania*, Bucureşti, Editura Elit, 2004.

Kaplan, Robert D., *Anarhia care va veni spulberând visele ulterioare Războiului rece/The Coming Anarchy: Shattering the Dreams of the Post Cold War*, Editura Antet, Filipeştii de Târg (Prahova), 2001.

Lupu, Corvin, *Europa în sistemul relaţiilor internaţionale/Europe in the system of international relations*, Sibiu, Editura Technomedia, 2005.

Lupu, Corvin, *Istoria relaţiilor internaţionale/The history of international relations*, vol. II, Sibiu, Editura Technomedia, 2008.

McFadden, Louis T., *On the Federal Reserve Corporation, remarks in Congress/On the Federal Reserve Corporation, remarks in Congress,* Boston, Forum Publ., 1934, p. 89.

Note:

1. Vezi şi Corvin Lupu, *Europa în sistemul relaţiilor internaţionale*, Sibiu, 2005, p. 125-126.
2. Louis T. McFadden, *On the Federal Reserve Corporation, remarks in Congress,* Boston, Forum Publ., 1934, p. 89.
3. Corvin Lupu, *Istoria relaţiilor internaţionale*, vol. II, Sibiu, 2008, p. 74-75.
4. Agenţia "EFE", 2 februarie 2009.
5. Vezi şi http://americaneconomicalert.org/view_art.asp?Prod_ID=3081, http://americaneconomicalert.org/view_art.asp?Prod_ID=3124, http://www.stratfor.com/weekly/20090304_security_implications_global_financial_crisis
6. În cadrul seminarului intitulat „*Influenţa crizei internaţionale asupra economiei româneşti*", desfăşurată la 4 martie 2009, în organizarea revistei „Finanţe şi Afaceri", a grupului de presă „Master".
7. www.russiahouse.org